

Laatste expositie zieke Gerard Overeem met broer Brand: ‘Wat heb ik om bang voor te zijn?’

[MENSEN](#) [TIPS VAN DE REDACTIE](#)

Foto: Job van der Mark
za 6 jul, 08:03

Gerard (links) en broer Brand buigen zich over het werk van Gerard dat deels in de vitrine ligt. Op de achtergrond zijn de leporello en het gipsmodel dat is verwerkt tot een verbeelding van het vrouwelijk lichaam zichtbaar.

VOORTHUIZEN

De broers Gerard en Brand Overeem exposeren tot en met 25 augustus met een duotentoonstelling in het Rietveldpaviljoen in Amersfoort. Met name de negendelige leporello geldt als topstuk van de expositie, waarin Gerard uit duizenden foto's van zijn broer een unieke selectie heeft gemaakt. Een gesprek over kunst, de eenvoud van het leven en het naderende einde van Gerard. „Ik heb een ongelooflijk mooi leven gehad.”

„Ik lift mee op Gerard. Deze expositie en dus ook jouw verhaal moeten vooral over hem gaan”, vertrouwt Barnevelder Brand Overeem (77) de verslaggever van dienst, voorafgaand aan het gesprek, fluisterend toe. Geen geveinsde bescheidenheid. Naast het leven en werk van Gerard Overeem (79) rest voor velen een plekje in de schaduw. Tegenwoordig geldt hij met name als ‘boekkenstenaar’, faam heeft hij vooral gemaakt als beeldhouwer. Sprekend voorbeeld daarvan staat in de Overtuin van Buitenplaats Lindenhorst in Driebergen. „Dat was in opdracht van het Utrechts Landschap”, memoreert Gerard. „Dat beeld staat halverwege de zichtlaan van rond de 600 meter. Ik kwam op het idee om een hermafrodiet te maken. Als je

het tegemoet loopt, zie je de beeltenis van een mooie vrouw. Hoe dichterbij je komt, hoe meer details natuurlijk. Als je er voorbijloopt en omkijkt, dan zie je de rug van een uit de kluiten gewassen man. Met lood in mijn schoenen ging ik naar de opdrachtgever. Dit wordt niets, daar was ik van overtuigd. Maar de opdrachtgever begreep het wel. Het spelen met verwachtingen, gebruikmakend van het veranderende perspectief. Ik heb het precies zo kunnen maken zoals ik voor ogen had.”

SCLERODERMIE

Rond twaalf jaar geleden moest Gerard zijn beeldhouwwerk, zeker professioneel gezien, zo goed als opgeven. Hij kreeg gezondheidsklachten die hem letterlijk in de weg zaten. „Delen van mijn lichaam zwollen op, ook mijn handen. Ik ging uiteraard naar de dokter, maar het heeft nog zeker een jaar geduurd voordat precies duidelijk werd wat ik had. Sclerodermie. Een huidaandoening, waarbij de boel hard wordt en strak komt te staan. Mijn behandelend arts zei: Ik heb twee goede berichten voor je en één slechte. Wat wil je het eerst horen? Doe het goede nieuws eerst maar, antwoordde ik. Het goede nieuws was dat de ziekte niet besmettelijk én niet erfelijk is. Slechte nieuws was dat hij er geen medicijnen voor had. Drie maanden tot vijf jaar werd mij gegeven. Wat moet ik daar nou mee, dacht ik op dat moment. Daarna begon hij over een zeer experimentele behandeling waarvoor ik in aanmerking zou kunnen komen. Of ik daarover na wilde denken. Dat hoefde ik niet lang, want wat voor alternatief had ik?”

Lees verder onder de foto.

Detailbeeld van de leporello, waarin het leven van Evert Bouw centraal staat. Deze boer woonde aan de Baron van Nagellstraat, naast de aansluiting met de A1. - Jos Ruijsenaars

Wekelijks injecteerde Gerard zichzelf in de buikwand, met een medicijn dat hij nu lachend omschrijft als een „radioactief goedje”. „Ik weet oprecht niet wat voor medicijn dat was. Ik heb het natuurlijk wel aan mijn arts gevraagd. Die zei dat ik de details vooral niet wilde weten. Dan zou ik het alleen maar opzoeken, internet was al toegankelijk in die tijd, en daar zou ik niet bepaald vrolijk van worden. Wat ik wel weet is dat het medische experiment in mijn geval geslaagd kan worden genoemd. Ik weet ook dat het bij anderen niet het gewenste effect heeft gehad. Waarom dat is, weet volgens mij tot op de dag van vandaag niemand. Maar goed, uiteraard was ik blij met de extra jaren die mij zijn gegeven.”

UNIEKE WERKEN

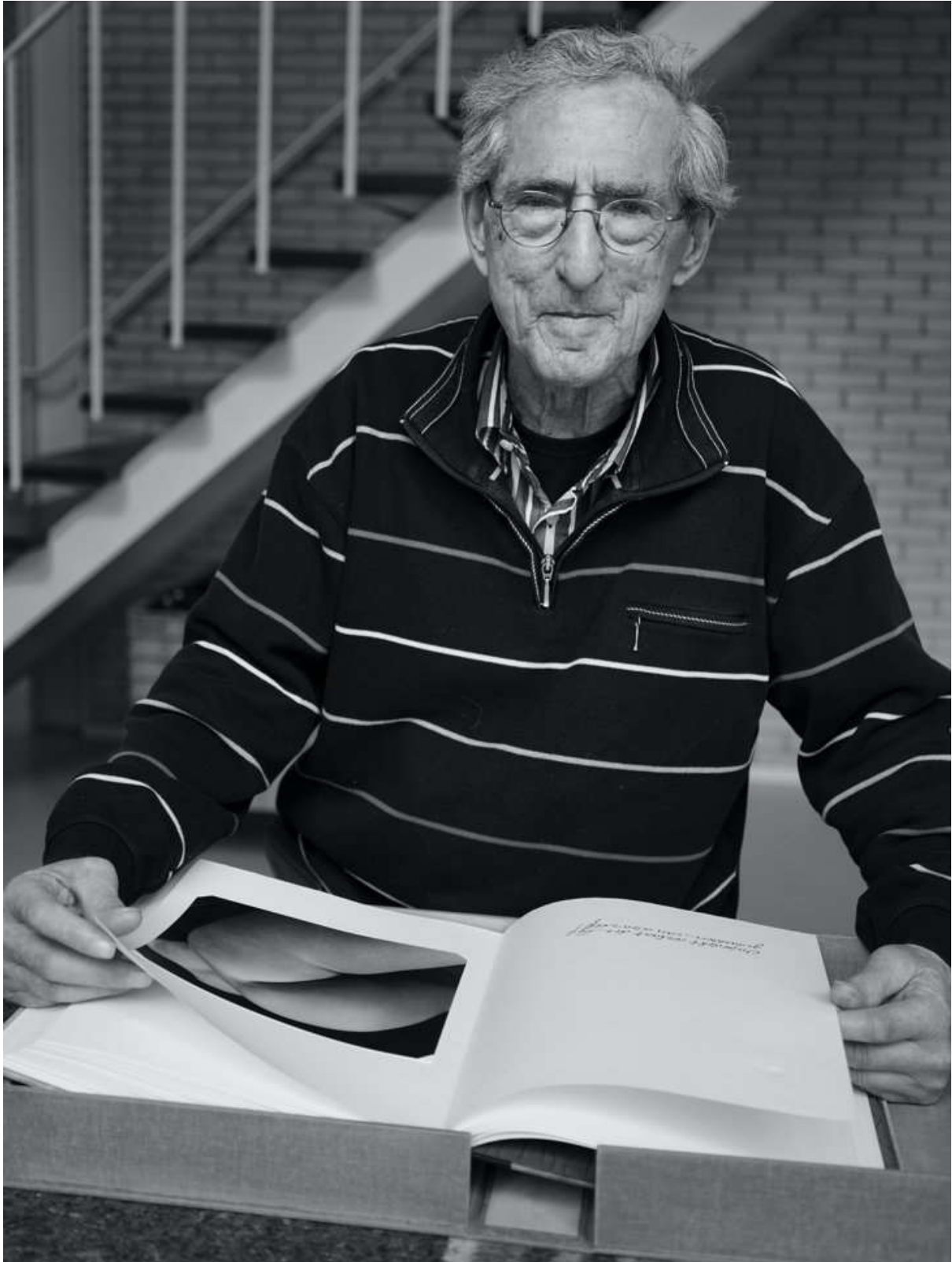
Ondanks dat het medicijn aansloeg, was Gerard niet meer in staat om fysiek zwaar beeldhouwwerk te verrichten. Zijn artistieke aandacht ging al snel over op een heel ander gebied: namelijk die van de boekkunst. Dat gegeven kan vrij letterlijk genomen worden, Gerard maakt kunstwerken die er als boeken uitzien. Met vooraanstaande ontwerpers, kalligrafen, tekenaars en boekbinders. Vaak door gebruik te maken van een zeldzame papiersoort en voorzien van een omslag dat al een kunstwerk op zichzelf is. Zeventig unieke werken heeft hij inmiddels op zijn naam staan, waarvan een selectie in het Rietveldpaviljoen is tentoongesteld. Een voorbeeld is ‘Achterberg van A tot Z min X’, met 23 gedichten van Gerrit Achterberg op oud geschept papier. „Waarom die min X?”, stelt Gerard zelf de vraag. „Omdat Achterberg vele gedichten heeft geschreven, maar niet één begon met de letter X. Hij is mijn favoriete dichter.”

Met een begeleidende korte film in het Rietveldpaviljoen, waarin Gerard thuis in het buitengebied tussen Voorthuizen en Barneveld geïnterviewd wordt, worden de bezoekers van de expositie nieuwsgierig gemaakt naar zijn werk. Een grote vitrine toont de selectie van boekwerken die hij heeft gecreëerd. De aandacht wordt vervolgens als vanzelf naar de negendelige leporello getrokken, die het grootste deel van de expositieruimte opeist. En een beeldhouwwerk van Gerard is niet te missen: het gipsmodel dat is verwerkt tot een fraaie verbeelding van het vrouwelijk lichaam. Brand Overeem: „Ik heb dat beeld in het brons in mijn tuin staan. Het blijft indrukwekkend hoe het met de wisselingen van de seizoenen iedere keer weer een ander karakter krijgt. Vooral in de winter, dan is ze het mooist.”

EVERT BOUW

Brand Overeem schoot letterlijk duizenden foto's tussen 1974 en 1988 om het leven van de Voorthuizense keuterboer Evert Bouw vast te leggen. Een selectie daarvan is gepubliceerd in het boek ‘Het leven van Evert - In de luwte van de snelweg’ waarvoor Bert Paasman de teksten schreef. Brand was gefascineerd door het eenvoudige en liefdevolle leven dat Evert leefde, want: „We waren allebei van dezelfde soort. Hoe hij het leven omarmde, altijd genoeg nemen met genoeg, met respect voor mens, dier en aarde. Zo puur als Evert leefde, dat heb ik na hem nooit meer gezien. Tegenwoordig zijn veel mensen bezig met duurzaam leven, hergebruiken en zo veel mogelijk lokale producten kopen. Evert is daar het ultieme voorbeeld van.”

Lees verder onder de foto.

Gerard Overeem met in zijn handen zijn boek over Atze Haytsma, de beeldhouwer, fotograaf en dichter voor wie het vrouwelijk lichaam de grootste inspiratiebron was. - Jos Ruijssenaars

De eerste ontmoeting met Evert zal Brand nooit vergeten. „Ik kwam op zijn boerderijtje, aan de Baron van Nagellstraat. Prachtige authentieke boerenwoning was dat, zo jammer dat die is vergaan. Maar goed, Evert lag daar in de buitenlucht te slapen op de grond, samen met zijn

moeder en een geit. Dat vredige beeld is voor eeuwig op mijn netvlies gebrand. Toen heb ik hem, een beetje stiekem, voor het eerst gefotografeerd. Zijn moeder overleed helaas enkele weken later onverwachts. Het voelt nog steeds alsof onze vriendschap voor eeuwig is.”

Die allereerste foto van Evert heeft de selectie voor de leporello, die is gemaakt door Marja Wilgenkamp, gehaald. En nog enkele honderden afbeeldingen, waarvan een deel ook al is gepubliceerd in het fotoboek van Brand en Bert Paasman. Het blijkt dat beide broers Overeem een fascinatie delen voor het bijzondere leven dat Evert Bouw leidde. Gerard: „Evert leefde met een soberheid die in onze huidige maatschappij volledig ongekend is. Je zou willen dat we allemaal iets meer van Evert Bouw in ons hadden.”

GEEN COMPLEET OVERZICHT

De expositie in het Rietveldpaviljoen geeft een goed beeld van het werk van Brand en Gerard Overeem. Niet het complete overzicht, met name Gerard heeft te veel kunst gemaakt om in één tentoonstelling te laten zien. Zo heeft hij vijf unieke boekjes geproduceerd voor de miniatuurbibliotheek van Thurkow, waarvoor Gerrit de Jong en Jan Verhoeven een opzienbarend meubelstuk produceerden. Ongeveer vierduizend miniatuurboekjes kunnen er in geplaatst worden. Thurkow had voor ogen dat er enkel unieke werkjes voor gemaakt zouden worden. „Maar daar gaan de toekomstige generaties nog een harde dobber aan krijgen”, zegt Gerard glimlachend. „Ik geloof dat momenteel tussen de zeventig en de tachtig boekjes daadwerkelijk uniek geproduceerde exemplaren zijn.”

Wat wel zeker is, is dat de expositie in Amersfoort Gerards laatste zal zijn. Al eerder werden hem extra jaren gegeven, dat vooruitzicht heeft hij momenteel niet. „Longkanker. Met uitzaaingen naar de lever. De dokter zegt dat ik nog maximaal twee jaar heb als de immuuntherapieën aanslaan. Ik heb er al één gehad. En die is niet aangeslagen. Het is een aflopende zaak. Maar ik heb een ongelooflijk mooi leven gehad. Liefdevol ook, vooral dankzij mijn vrouw Marianne. Zelf heb ik te weinig tijd voor haar vrij gemaakt, dus dat liefdevolle is vooral te danken aan haar.”

Lees verder onder de foto.

De broers in het kapelletje aan huis van waaruit Gerard begraven wil worden. - Job van der Mark

Bang voor het naderende einde is Gerard niet. „Waarom? Wat heb ik om bang voor te zijn? Ik weet dat veel mensen de Oudtestamentische God vrezen. De boeman uit dat deel van de bijbel. Maar ook die mensen weten niet wat ze vrezen. Ik denk dat ik een goed persoon ben geweest. Nu moet dit gesprek niet een theologische wending krijgen, maar als ik Hem zometeen ontmoet, zou ik hem willen vragen naar de wreedheid in de wereld. De oorlogen, verschrikkingen, het lijden. Waar is dat allemaal goed voor?”

Een trend waar Gerard in dit leven vraagtekens bij heeft, is het schermgebruik bij met name de jongere generaties. Of beter gezegd: de schermverslaving. „Overal zie je dat jonge mensen vastgelijmd zitten aan hun telefoon. Daarmee missen ze het belangrijkste dat het leven te bieden heeft, namelijk elkaar. Je wordt zoveel gelukkiger als je samen, hand in hand, door het leven gaat. Ik vrees dat dat te vaak gemist wordt.”

De duo-expositie van Gerard en Brand Overeem is tot en met 25 augustus te zien in het Rietveldpaviljoen in Amersfoort. Meer informatie: www.033rietveldpaviljoen.nl